

UWV ARBEIDSDESKUNDIGEN IN GESPREK OVER WERKEN MET EEN ARBEIDSBEPERKING

Olivier Lingbeek

Samenvatting

Corona nivelleert het verschil tussen mensen met een beperking en de arbeidsdeskundige professional. “Nu ik gedwongen ben om thuis te werken zie ik wat werk betekent voor de structuur in je leven,” aldus een arbeidsdeskundige. Een collega. vindt de balans tussen het persoonlijke contact met cliënten en de zakelijke afweging door corona verstoord. Hij ervaart het beoordelen van de vraag of iemand recht heeft op een uitkering als een zware verantwoordelijkheid. Het vanuit huis moeten werken staat daar haaks op. “Hoe kan ik nou vanachter mijn scherm beoordelen wat de uitkeringsgerechtigde nodig heeft of waar hij mogelijk recht op heeft? Ik moet mijn werk doen op een manier waar ik niet achter sta Als ik moet beoordelen of iemand recht op een uitkering heeft wil ik weten hoe hij of zij er uit ziet.”

Inleiding

Hoe zit het met arbeidsparticipatie voor mensen met een beperking in Nederland, wat zit in de weg en hoe kan dit beter? Dit kwam aan de orde tijdens een workshop die van 29 september tot en met 1 oktober 2020 in Utrecht werd gehouden. De workshop ging over het verbeteren van hulpverlening door UWV arbeidsdeskundigen aan mensen met een beperking en werd namens Disability Studies in Nederland (DSiN) geleid door Sofie Sergeant. De bedoeling van dit artikel is om een impressie te geven van de diverse lezingen en bijhorende reflecties en discussies. De ‘wicked problems’ die we uit deze driedaagse kunnen destilleren nemen we mee in ons scholingsprogramma-aanbod 2021.

In drie dagen werd aandacht besteed aan zowel de professionele houding van de arbeidsdeskundigen ten opzichte van mensen met een beperking als de regelgeving waarmee zij te maken krijgen tegen het licht gehouden. Het idee was om mensen vanuit hun eigen ervaringen te laten reflecteren op de verhalen van Margriet van Kampenhout (Argenta Consult), Jaap Berends (Landgoed Woudhuis) en Rick Brink (Minister van Gehandicaptenzaken). Aan de hand van hun inleidingen werd gereflecteerd op de onderzoeksvraag: Is het mogelijk om - tegenover een manier van kijken waarbij we de individuele mens voor zijn beperking verantwoordelijk stellen - een visie te ontwikkelen waarbij het er maatschappelijk bij horen via werk voor mensen met een beperking vanzelfsprekend wordt?

In de middag gingen we met creatieve methoden in op de thema’s van de ochtend. Bedoeling was enerzijds om de discussie te verdiepen en anderzijds om de arbeidsdeskundigen te inspireren om contact en communicatie met klanten op andere dan de verbale manieren te voeren.

Sofie Sergeant: *“Mensen die bij het UWV klant zijn bevinden zich vaak in een zwakkere positie en zij zijn ook vaak minder mondig dan de professional zijn waarmee ze te maken krijgen. Om contact te maken is het interessant andere communicatievormen te verkennen”.*

De eerste werkvorm is geïnspireerd op het idee van de collectieve biografie. *“Met de methode van collectieve biografie (Bronwyn Davies) willen we heroverwegen wat het betekent om mensen te*

begeleiden vanuit het UWV. We praten met elkaar, we luisteren naar elkaar en we schrijven met elkaar”, aldus Sergeant.

De tweede werkvorm is opgebouwd rondom Tableaux Vivants: we maakten stilstaande beelden van kritische incidenten. Door de situatie uit te beelden kwamen we dicht bij de gedachten, de gevoelens en de context van het moment.

Op de derde dag exploreerden we met dans wat het betekent om weerstand te ervaren en hoe we hiermee kunnen omgaan. Daarnaast kwamen ook visuele methoden aan bod: foto-elicitering, grafische elicitering en photo-voice. Allemaal manieren om mensen te ondersteunen om op basis van beeld hun eigen verhaal op te bouwen, te structureren, te overzien en tegelijk om zich beter te kunnen concentreren.

Dag 1: Het valt mee, ik wist het al. Jij nu ook.

“Ik droom soms van een inclusief cruiseschip. Dat hele cruiseschip is zo ingericht dat alle aanpassingen voorhanden zijn, in een hut ligt een blindengeleide hond een dutje te doen, een andere suite bevat restrooms voor mensen en er zijn tekenen van een mannetje, een vrouwtje, en een rolstoel. Overal in elke hut. Het zou mooi zijn als dat allemaal heel gewoon was”, aldus Margriet van Kampenhout.

De eerste inleiding werd gehouden door Margriet van Kampenhout. Hoe ontstaat de wij-jij tegenstelling tussen degenen zonder beperking die hun leven op orde hebben en degene met fysieke of psychische problemen? Dat heeft te maken met onze manier van kijken, een medische blik. Zij vertelt over Film maker Marius Sanders die in een filmpje het verschil tussen een beperking en een handicap laat zien. Het is op zichzelf goed dat een arts naar mijn beperking op een medische manier kijkt en tracht te behandelen, pijn te verminderen... De handicap ontstaat omdat ik leef in een samenleving die wel of niet op mij is aangepast. Dat bepaalt hoe groot mijn handicap is.

“Als ik chirurg had willen worden was ik veel gehandicapter geweest dan nu, wanneer ik kan babbelen. Een paar van jullie hebben naar mij gekeken, hebben mij gescand en mijn arbeidsbeperking ingeschat op 80%. Het is alleen jammer op het moment dat het daar stopt. Want elk mens is anders en die persoonlijke beperking is niet het enige dat bepaalt of ik nou kan werken of niet.”

Frutten en Hannelsen

Door over haar eigen leven te vertellen, over wat zij meemaakt aan bejegening, legt Margriet meermalen de vinger op de zere plek. Ze laat zien hoe het creëren van de tweedeling ‘mensen zonder en met beperking’ in zijn werk gaat. Margriet vertelt over die keer dat ze met haar man naar de sauna gaat. Ze treedt een cabine binnen en treft iemand aan die leunt op zijn ellebogen. Wanneer hij haar ziet schrikt hij, en zegt *“Ik ben pianist”*. De man betreft de beperking van Margriet op zichzelf. Hij kan zich een leven zonder voor pianospel geschikte vingers niet voorstellen. Margriet krijgt kippenvel en realiseert zich, *“Dit gaat niet over mij. Dit gaat over hem”*.

Tweede voorbeeld: *“Ik pak mijn tas in en ik probeer er niet bij stil te staan dat een ander kan denken, “dat zou ik veel sneller doen”. Het is mijn wereld en ik doe er lekker langer over. Toch, als ik het wel in het zicht van iemand doe, dan heb ik al heel snel dat iemand dan zegt: “Kom maar, doe ik wel, je zit zo te hannelsen en te frutten”. Dan zeg; ik: “Ja, voor jou zit ik te frutten, maar jij hebt de*

verwachting dat het sneller kan. Ik ben gewoon mijn leven aan het leiden”. Stel je voor je gaat naar huis je, gaat koken en je bent champignons aan het snijden en dan komt Jamie Oliver binnen en die zegt: “Laat maar, ik doe het wel even”. Voor een chef zal driekwart van jullie stakkerig koken, maar sta je daarbij stil als je aan het koken bent? Wat ben jij die champignons stakkerig aan het snijden? Jamie doet het beter. Het wordt pas hannesen als je een verwachting hebt. Dat vinden mensen met een handicap vaak lastig als iemand zegt: ‘Zal ik je even duwen?’. Iemand is al aan de overkant en schrikt zich dan te barsten. Of: “Zal ik het even voor je doen?”

Margriet benadert de irrationaliteit van de reacties van anderen vooral met gezond verstand en humor: *“Het valt mee, ik wist het al, jij nu ook”*.

Wij versus zij

Het gesprek na afloop van de lezing gaat over de vraag wat te doen met mensen die niet willen werken:

“Dus er komt iemand bij mij en die zegt: “Ik ben voor 100 procent afgekeurd waarom kom ik nog hier?” En dan zeg ik: “Je traject begint nu pas. Hoe ga je daar nu mee om? Uiteindelijk is het de bedoeling dat ze weer aan de slag gaan mede om te beoordelen en te voorkomen dat ze hun uitkering kwijtraken na een herbeoordeling. De verzekeringsarts heeft gezegd dat er mogelijkheden tot werk zijn en daar moet ik vanuit gaan.” Op het moment dat hij of zij zegt er zijn geen mogelijkheden stopt het voor mij. Zolang er nog gezegd wordt er zijn mogelijkheden dan vind ik dat we samen moeten kijken. Soms is het op papier anders dan als je mensen tegenover je ziet. Ik zou me willen richten op nieuwe mogelijkheden en de vragen die je kunt stellen. Je hebt te maken met privacy, je mag niet vragen “wat heb je”? Dat zit toch in je hoofd. Dan zie je de functionele mogelijkhedenlijst en dus ook de beperking. De reactie van een andere arbeidsdeskundige is: “In de maatschappij is dat zover ingeburgerd: ik hoef toch niet meer. Terwijl eigenlijk de vraag zou moeten zijn: wat wil ik nog?”

Taal en uitsluiting

Het vervolg van de workshop betrof de vraag hoe wij de tegenstelling tussen mensen met een beperking en die zonder kunnen overbruggen. Dat is door met ons eigen verhaal te werken en met minder talige werkvormen. Sofie Sergeant: *“In de setting van arbeidsdeskundige hulpverlener versus de mens met een beperking is taal het instrument waarmee hoe dan ook macht wordt uitgeoefend. Zijn onze methoden om mensen met een beperking te ondersteunen en te bereiken wel toereikend? Het gedachtengoed van Disability Studies inspireert om geen oordeel te leggen op het al dan niet in de samenleving participeren en om die diversiteit in participatie, in ambitie, in energie, ... te waarderen. Tegelijk moeten mensen ook geprikkeld en ondersteund worden, kansen geboden worden tot participatie. Maar het gras groeit niet door eraan te trekken”*.

Diverse arbeidsdeskundigen geven aan dat het verhaal van Margriet hen raakt. Anita moet denken aan een collega arbeidsdeskundige en hoe het verhaal van Margriet haar de ogen opent. Andere arbeidsdeskundigen reflecteren op hun ervaringen met klanten, hoe zij met hen zijn omgegaan in het proces rond besluitvorming over een uitkering of mensen weer op de rit krijgen.

Dag 2: Ik wil werk wat ertoe doet.

De dochter van Jaap Berends heeft een beperking. Zij werkte bij een grafisch bedrijf en zei tegen haar vader: *“Ik wil daar niet meer werken. Ik heb geen klanten. De opdrachten verzinnen ze en als het serieus wordt gaat het werk naar de stagiair van het ROC. Ik wil daar weg.”* Ze wilde geen werk wat er niet toe deed. Ze wilde werken met kinderen. Het kwam uit op werken op een basisschool. Ze is nu klasse-assistent en dat doet ze nu wel een jaar of drie en de juffen zijn blij. Als ik zie hoe belangrijk werk is: als je werk goed zit, dan zit het beter in alle andere facetten van je leven. Als mijn dochter op de markt herkend wordt en aangesproken wordt als juf, dat is onbetaalbaar.”

Berends stichtte Campus Woudhuis: *“Dat is een landgoed coöperatie, een campus en een werkleerbedrijf waar iedereen welkom is. Mijn droom is dat alle mensen ongeacht hun beperking werken in al onze organisaties. Iedereen wil bijdragen aan de samenleving. Er is werk voor iedereen. We hebben echte klanten. We zijn daar niet aan het hobbyen. Het werk moet af. Tenslotte de kennis die we ontwikkelen willen we delen. Dus we hebben een kennisplatform, waarin Larenstein, LU Wageningen, DsIN, Movisie, deelnemen en dat kennis platform brengt kennis in.”*

Corona en Campus Woudhuis

Sommige instellingen zijn tot 1 januari 2021 gesloten. Berends vraagt zich af hoe gerechtvaardigd dat is: *“Als mijn buurman Corona heeft, dan sluiten we de rest van de wijk toch ook niet af? Ik moet zeggen dat ik daar boos over ben. Je neemt mensen af bij te kunnen dragen aan de samenleving en dat raakt direct aan hun rechten.”* Zo is de dagbesteding van dochter Anna gesloten. Ook Landgoed Woudhuis is een half jaar dicht geweest: *“Dat heeft stress gegeven”*.

Gewoon werken

De daaropvolgende discussie met de arbeidsdeskundigen ging eigenlijk vooral over de vraag of we nu te maken hadden met een zorgboerderij. Ook werd gevraagd, waarom Berends de mensen niet een normaal loonstrookje gaf, ze niet gewoon betaalde.

Jaap repliceert: *“Het systeem werkt niet, er zitten mensen thuis die hun rol in de samenleving niet kunnen spelen. Het interesseert me niet in welke regeling mensen vallen, als mensen hier willen werken dan kan dat.”* Hij benadrukt de hobbels waardoor ruim een miljoen mensen hun bijdrage aan de samenleving niet leveren. De reguliere arbeidsmarkt is voor hem als een hoge berg, waar je eenmaal vanaf gevallen moeilijk weer terug omhoog geraakt, of waar je door zijn steilheid überhaupt nauwelijks opkomt. Dat is te zien aan de overgang tussen speciaal onderwijs en de arbeidsmarkt. Er is onderzoek dat laat zien dat je nu kunt voorspellen dat mensen die nu in het speciaal onderwijs zitten linea recta doorstromen naar een uitkering.

Jaap houdt geen blad voor de mond: *“De campus is een instituut waarin de gedachte wordt vormgegeven dat de arbeidsmarkt meer een heuvel dan een berg is. Het onderscheid tussen regulier en niet regulier valt weg en de problematiek van het uitsluiten van mensen die buiten de arbeidsmarkt vallen houdt daarop op te bestaan. Mijn dochter heeft veel toe te voegen maar kan door de manier waarop wij onze economie hebben georganiseerd niet volledig worden betaald. Zij heeft een Wajong uitkering en voor de vakantie krijgt ze een enveloppe. Dat is 10 keer beter dan dat zij op een dagbestedingsplek zit waar ze het gevoel heeft niet te kunnen bijdragen. In mijn naïviteit interesseert het me ook niet waar het geld vandaan komt. Ik heb te dealen met een systeemwereld maar ik geef voorrang aan het fijn kunnen laten werken van mensen en waar het dan vandaan komt boeit me niet. We moeten het zo organiseren dat werkgevers dat ook kunnen doen. Dus de school van mijn dochter zou moeten kunnen zeggen: We hebben een plek voor jou met taken die je fantastisch zou kunnen uitvoeren.”*

Dag 3:

Rick Brink vervult nu meer dan een jaar zijn rol als Minister van Gehandicaptenzaken in Nederland, een initiatief van KRO-NCRV. In zijn werk heeft hij dagelijks ontmoetingen met mensen met een beperking en voert hij een flinke lobby richting Den Haag. Hij heeft in zijn programma een paar speerpunten waaronder: kinderen moeten gaan leven in de inclusieve stad. Dat houdt in dat zij naar reguliere scholen school moeten kunnen gaan. *“Ik praat uit eigen ervaring. Dat ik naar school kon is allesbepalend geweest”*, aldus Brink. Rick wil speelplekken voor iedereen. *“Kinderen met een beperking zijn niet raar of vreemd. Je leert te vroeg dat het normaal is er niet bij te horen.”*, aldus Brink.

Een tweede speerpunt is: eerst talent dan beperking. *“Ik weet zeker dat als we een viroloog met een beperking met kennis over Corona op TV hebben, dat het dan over het Corona virus gaat en niet de beperking”*, aldus Brink. Een derde speerpunt is een inclusieve arbeidsmarkt. Hij is in gesprek met het UWV, MKB VNO NCW. En hij is in contact met de stichting ‘Studeren en werken op maat’. Zij begeleiden mensen naar werk en hebben moeite met het vinden van stageplekken. Daartoe gaat hij het gesprek aan met organisatie: *“Ik zou die speciale omgeving willen zien in reguliere bedrijven: het gaat ook om de setting. Sommige mensen vinden het fijn in een rustiger omgeving te zitten.”*

Reacties

In reactie op Brink kwamen vragen over participatieplicht voor Wajongers die onder een oude regeling vielen. Hoe ver moeten we gaan om iemand aan het werk te krijgen? Een doventolk is duur...

Een andere vraag ging over het sluiten van instellingen in coronatijden. Rick gaat hier op in: *“In het begin was de gehandicaptenzorg buiten beeld, onder meer bij de verdeling van beschermingsmiddelen. Toen hebben we daar contact over gehad. De verantwoordelijkheid wordt nu bij de sector zelf gelegd. Je ziet veel verschil: sommigen zijn open, andere dicht. Sommige mensen lopen door hun verzwakt immuunsysteem groot risico. Maar dat geldt niet voor alle mensen met een beperking. Kijk scherp naar ontwikkelingen van het virus en kijk naar de gezondheidsprofielen. Wat wordt gedaan met het welzijn als mensen niet de deur uitkunnen? Hoe kunnen we zorgen dat de mensen wel op een goede manier de dag doorkomen? De week tegen de eenzaamheid helpt daarbij en de dagbesteding helpt daarbij. Er moet goed gekeken worden naar het welzijn van mensen.”*

Een andere vraag was: Hoever moeten we gaan om iemand aan het werk te krijgen. Brink: *“We betalen het met elkaar. Soms moet je investeren om mensen uit een uitkering te houden. Ik heb een dure auto met heel veel aanpassingen. Maar zonder auto ben ik niets.”*

Resultaten/Leerpunten

Margriet van Kampenhout:

De 'beperking' is een relatief begrip. Welk woord we ook bedenken: iemand heeft iets ten opzichte van iets anders en dat andere is dan blijkbaar normaal. Als chirurg was ik ernstiger beperkt geweest dan nu ik kan praten voor mijn werk.

Het zijn vaak 'anderen' die de beperking benadrukken: *"Het wordt pas hannesen als je een verwachting hebt"*.

Jaap Berends

Jaap Berends laat zien dat het werk voor mensen met een beperking anders kan worden georganiseerd. Corona verscherpt de spanning tussen het zakelijke en het persoonlijke. *"Nothing about us without us"* staat in schril contrast met het sluiten van instellingen zonder overleg. Het paternalisme in de hulpverlening (*"Wij weten wat goed voor jou is"*) wordt mogelijks door corona versterkt.

Rik Brink

"Soms moet je in de buidel tasten, zoals voor een doventolk. We doen dit met elkaar, voor elkaar."

De vraag die aan het begin van de driedaagse werd gesteld luidt: Is het mogelijk om tegenover een manier van kijken waarbij we de individuele mens voor zijn beperking verantwoordelijk stellen een visie te ontwikkelen waarbij het er maatschappelijk bij horen via werk voor mensen met een beperking vanzelfsprekend wordt? In de slotbespreking stellen we de vraag: wat leren we uit de driedaagse, uit de lezingen, de discussies, de werkvormen en wat leren we van elkaar?

De meeste arbeidsdeskundigen waren het erover eens dat de meerwaarde van de driedaagse de bewustwording is dat het arbeidsdeskundige werk bestaat uit het vinden van een balans tussen het persoonlijke en het zakelijke waar soms een spanning tussen is. Het persoonlijke bestaat uit het uitoefenen van het beroep van arbeidsdeskundige in relatie met de cliënt, het zakelijke uit de administratieve kaders en regelgeving van de organisatie waarbinnen de arbeidsdeskundige moet werken.

Die balans is voor sommigen door corona verstoord "Nu ik gedwongen ben om thuis te werken zie ik wat werk betekent voor de structuur in je leven Mijn hoofd is een zooi en mijn huis een troep. Ik kan de scheiding tussen werk en privé niet meer maken. Het werk beheerst me.", aldus arbeidsdeskundige Y. Collega K. ervaart het beoordelen van de vraag of iemand recht heeft op een uitkering als een zware verantwoordelijkheid. Het vanuit huis moeten werken staat daar haaks op. "Hoe kan ik nou vanachter mijn scherm beoordelen wat de uitkeringsgerechtigde nodig heeft of waar hij mogelijk recht op heeft? Ik moet mijn werk doen op een manier waar ik niet achter sta Als ik moet beoordelen of iemand recht op een uitkering heeft wil ik weten hoe hij of zij er uit ziet."

Omdat de efficiëntie door het werken via het beeldscherm lijkt te vergroten, en dat blijkt te lukken, is hij bang dat het werken via beeldscherm de standaard manier van werken wordt. Door corona wordt de spanning tussen het als arbeidsdeskundige laveren tussen de eisen van de organisatie op grond van regelgeving en anderzijds aansluiten op de leefwereld van mensen met een beperking en daarin een afweging maken vergroot. Het zoeken en vinden van de balans daartussen staat onder druk. Corona nivelleert daarmee het verschil tussen mensen met een beperking en de arbeidsdeskundige professional: we zijn net mensen. Corona zorgt ervoor dat de heldere scheiding tussen mensen die hun leven op orde hebben en mensen die hulp nodig hebben vervaagt. Wat vanzelfsprekend was moet nu worden georganiseerd. Maar mensen met een beperking moeten continu hun leven organiseren over onderwerpen, zoals iets als vervoer, waar mensen zonder beperking niet bij stilstaan.